

НОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРО СТАТУС СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Тема визначення правового статусу суб'єктів адміністративного судочинства завжди викликала інтерес серед науковці і практиків у сфері адміністративного права, але вона не була об'єктом широкого науково-теоретичного дослідження у вітчизняній теорії адміністративного права. Відповідно, нові публікації щодо статусу суб'єктів адміністративного судочинства привертають увагу науковців. Оригінальним змістом відрізняється друге видання монографії О. В. Бачуна «Правовий статус суб'єктів адміністративного права»², у якій поєднано аналіз теорії та практики в адміністративно-правовій сфері.

Важливість узагальненого теоретичного аналізу статусу суб'єктів адміністративного судочинства полягає у тому, що вітчизняні науковці, які працюють у сфері адміністративного права і процесу, досліджували, здебільшого, правовий статус окремих суб'єктів адміністративного судочинства, зокрема суб'єктів владних повноважень та окремих органів виконавчої влади. Теоретичний аналіз О. В. Бачуна, висвітлений у даній монографії, дає повне та вичерпне уявлення про суб'єкти, які розглядаються в контексті практики реалізації їх правового статусу в адміністративно-процесуальних відносинах, виявляє особливості здійснення їх функцій і повноважень щодо вирішення судових спорів, які виникають у сфері публічної діяльності.

О. В. Бачун у своїй монографії широко застосовує напрацювання вітчизняних та закордонних науковців, а також судову практику. Автор зробив теоретичне узагальнення практичного застосування законодавства у адміністративному судовому процесі.

Варто зазначити, що О. В. Бачун використав багаторічний досвід роботи у судах усіх рівнів, зокрема в окружному адміністративному суді м. Києва. Саме це дало йому поштовх до написання ґрунтовної наукової роботи. Автор підійшов до питання вивчення правового статусу суб'єктів адміністративного судочинства з практичної точки зору і провів паралелі теоретичного трактування проблем із їх практичним застосуванням на прикладі реальних судових справ.

У монографії наявна велика кількість положень, що відзначаються науковою новизною. На деяких з них варто зупинитися детальніше.

Так, О. В. Бачун зазначає, що категорію «суб'єкт адміністративного судочинства» слід вивчати як багатозначне правове явище. Він запевняє, що у загальнотеоретичному значенні суб'єкт адміністративного судочинства постає як юридична абстракція, що визначає правове положення особи у відносинах стосовно захисту її прав, свобод та інтересів засобами адміністративного судочинства. А у конкретно-юридичному значенні він є індивідуалізованою особою – носієм прав та обов'язків у адміністративних процесуальних відносинах з приводу відправлення правосуддя.

Автор розглядає категорію «суб'єкт адміністративного судочинства» і з позицій юридичної природи права на звернення до адміністративного суду. Право на звернення до адміністративного суду розглядається як правоздатність фізичних та юридичних осіб, тобто для наявності статусу будь-яких умов не потрібно. Право на звернення до адміністративного суду розглядається з точки зору порушеного, обмеженого суб'єктивного права особи тому Кодекс адміністративного судочинства України встановлює необхідні обставини, за яких особа може звернутися до суду, а також певний процесуальний порядок звернення.

У монографії зазначається, що необхідно виділяти адміністративну процесуальну правоздатність конкретних суб'єктів адміністративного судочинства, що характеризується елементами, до яких віднесено індивідуалізацію, а також здатність приймати у судовому адміністративному процесі рішення, які мають правові наслідки, бути носієм правосвідомості, реалізувати повноваження та бути учасником правових зв'язків у адміністративних процесуальних відносинах.

Автор доводить, що дієздатність суб'єкта адміністративного судочинства означає, насамперед, те, що він здатний не лише виражати волю в адміністративних процесуальних відносинах, а й самостійно брати участь у об'єктивації цієї волі у формі процесуальних дій. Настання дієздатності означає і здатність контролювати свою правову волю, виступати не просто виконавцем певної процесуальної ролі у судовому адміністративному процесі, а й формувати цю роль виходячи з правосвідомості, свого правового самовизначення.

² Бачун О. В. Правовий статус суб'єктів адміністративного судочинства / О. В. Бачун; за наук. ред. А. О. Селіванова. 2-ге науково-практичне видання із змінами і доповненнями / О. В. Бачун. – К.: Логос, 2015. – 135 с.

На думку О. В. Бачуна, правовий статус суб'єктів приватного та публічного права в адміністративному судочинстві має різницю, яка проявляється через диференціацію складу елементів статусу. Якщо особа (фізична чи юридична), яка бере участь у справі, є суб'єктом приватного права, то до складу елементів статусу, крім адміністративної процесуальної правосуб'єктності, додатково доцільно включити законні інтереси. Стосовно суб'єктів публічного права, які беруть участь у адміністративному судочинстві, їх правовий статус визначається обсягом і характером адміністративної процесуальної правосуб'єктності.

Отже, аналізуючи дану монографію, слід зазначити її велике практичну спрямованість, оскільки автор широко використовує досвід судів усіх рівнів у вирішенні адміністративних спорів. З метою вдосконалення правового регулювання статусу суб'єктів адміністративного судочинства О. В. Бачуном обґрунтовано необхідність внесення низки змін до Кодексу адміністративного судочинства. Приведемо деякі з них.

Автор переконує, що уточнення дефініцій «справа адміністративної юрисдикції», «суб'єкт владних повноважень» шляхом заміни слів «управлінські функції» на «організаційні функції», точніше відповідатиме сутності діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та інших владних суб'єктів, а уточнення переліку суб'єктів адміністративного судочинства, які мають адміністративну процесуальну право- та дієздатність, та приведення норм Кодексу адміністративного судочинства у відповідність з іншими актами законодавства, забезпечить кореспондування норм. Також він запевняє, що з метою вдосконалення правового статусу суб'єктів публічного і приватного права в адміністративному судочинстві у чинному законодавстві доцільно уточнити статус юридичних осіб, на захист прав та інтересів яких подається адміністративний позов.

У своїй праці О. В. Бачун зазначає, що внесення таких змін має на меті приведення вітчизняного процесуального адміністративного законодавства у відповідність до правової доктрини та забезпечення ефективності реалізації суб'єктами своїх процесуальних повноважень.

Таким чином, у монографії «Правовий статус суб'єктів адміністративного судочинства» О. В. Бачуна здійснено спробу вирішити як теоретичну проблему трактування сутності і змісту базової категорії «суб'єкт адміністративного судочинства», особливостей правового статусу суб'єктів, так і обґрунтувати зміни, які потрібно внести до норм кодексу адміністративного судочинства у першу чергу для право розуміння і формування єдиної судової практики.

Праця розрахована на суддів, прокурорів, правозахисників науковців. Очевидно, що робота буде корисною також і науковцям, аспірантам та студентам, які вивчають правові явища у сфері адміністративного судочинства.

** Романюк Т. В. – магістр права.*